

1982/83:87

Tisdagen den 1 mars

Kl. 15.00

1 § Talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Allan Ekström*, som var sjukskriven under tiden den 25 februari – den 31 mars.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Inger Koch* (m) fr. o. m. den 1 mars skulle tjänstgöra som ersättare för Allan Ekström.

2 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i finans- och skatteutskotten under Rolf Anderssons ledighet anmält hans ersättare Ella Johnsson, som suppleant i justitie- och försvarsutskotten under Anders Svärds ledighet anmält hans ersättare Inga Davidsson samt som suppleant i försvarsutskottet under Ulla Ekelunds ledighet anmält hennes ersättare Karl Erik Olsson.

Moderata samlingspartiets partigrupp har som suppleant i konstitutions- och lagutskotten under Allan Ekströms ledighet anmält hans ersättare Inger Koch.

Talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Inger Koch (m)

suppleant i finansutskottet

Ella Johnsson (c)

suppleant i skatteutskottet

Ella Johnsson (c)

Nr 87

Tisdagen den
1 mars 1983

Meddelande om
val till Europa-
rådet

Om det s. k.
markvillkoret i bo-
stadsfinansierings-
förordningen

suppleant i justitieutskottet

Inga Davidsson (c)

suppleant i laguskottet

Inger Koch (m)

suppleanter i försvarsutskottet

Inga Davidsson (c)

Karl Erik Olsson (c)

3 § Meddelande om val till Europarådet

Anf. 2 TALMANNEN:

Jag får meddela att vid morgondagens sammanträde kommer att företas val av ombud och suppleanter i Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling.

4 § Svar på fråga 1982/83:268 om det s. k. markvillkoret i bostadsfinansieringsförordningen

Anf. 3 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig om regeringen är beredd att föreslå att markvillkoret tas bort eller som alternativt att nuvarande undantag för styckebyggda småhus förlängs.

Som jag har sagt i andra sammanhang avser jag att senare i år föreslå regeringen att lägga fram förslag till riksdagen om att återinföra markvillkoret i s. k. saneringsområden. För sådana småhus som skall bebos av lånesökanden, s. k. styckebyggda småhus, kommer jag dock att föreslå ett generellt undantag för de fall då förvärvet av marken inte är förenat med villkor om leverans av material och byggnadsarbeten från någon viss byggintressent. Motsvarande bestämmelse gäller som huvudregel i s. k. exploateringsområden.

Tillfälligt gäller dock ett undantag från denna huvudregel. Det är sålunda f. n. möjligt att få bostadslån för styckebyggda småhus även om markförvärvet är förenat med ett sådant villkor. Så är fallet i ärenden i vilka länsbostadsnämnden meddelar beslut under tiden den 1 juli 1981 – den 30 juni 1983.

Jag kommer att föreslå att detta undantag får gälla både i exploateringsområden och i saneringsområden t. o. m. den 30 juni 1985.

Anf. 4 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret. Jag är medveten om att det inte rymmer någon nyhet. Bostadsministerns uttalanden i andra sammanhang var dock inte mig bekanta när jag ställde frågan. Jag tror ändå

att det ligger ett värde i den konkreta redovisning som bostadsministern har gjort i det här korta svaret.

Självfallet anser jag det både lämpligt och möjligt att gå väsentligt längre då det gäller undanröjande av markvillkoret än vad bostadsministern avser föreslå. Men jag noterar ändå med mycket stor tillfredsställelse den anpassning till praktisk verklighet som bostadsministerns ställningstagande utgör, jämfört med de ställningstaganden som tidigare gjorts i de socialdemokratiska motionerna i denna fråga.

Jag vill återigen tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:243 om utbyggnad av Östersund/Frösö flygplats

Anf. 5 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Nils G. Åsling har frågat mig när jag beräknar att en utbyggnad av anläggningarna vid Östersund/Frösö flygplats kan påbörjas.

Den civila trafiken på Östersunds flygplats har ökat kraftigt under senare år. Detta har aktualiserat en utbyggnad av flygplatsen. Efter att medel anvisats för projektering av en utbyggnad utreder luftfartsverket f. n. alternativa lösningar tillsammans med berörda intressenter.

När projekteringsarbetet avslutats kommer regeringen snabbt att pröva förutsättningarna för en utbyggnad. Jag kan därför inte nu ange någon tidpunkt när en utbyggnad kan påbörjas.

Anf. 6 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Jag hade hoppats att svaret skulle kunna bli mer precist i formen. Det är ju så, som kommunikationsministern påminner om, att Östersund/Frösö flygplats i dag inte uppfyller de krav som man måste ställa på en inrikesflygplats med jettrafik. Det gäller speciellt möjligheterna till uppställning av flygplan, som är klart otillfredsställande.

Situationen har blivit alltmer besvärande i takt med den mycket kraftiga trafiktillväxt som har förevarit under den senaste tioårsperioden och som kommunikationsministern påminner om. När luftfartsverket 1976 presenterade en utbyggnadsplan var resandeantalet ca 75 000. I följd var antalet nära 200 000. Trafiktillväxten under de senaste åren har alltså varit betydligt större än genomsnittet för Linjeflygs totala verksamhet. Ökningen 1982 på drygt 20 % var den högsta på de stationer som Linjeflyg trafikerar.

Nu tillkommer den omständigheten att försvarets militära skolor börjar sin verksamhet i Östersund 1984, och då kommer antalet resande att ytterligare öka markant. Man beräknar att resandeökningen blir i storleksordningen 40 000 per år. Det innebär att Östersund/Frösö flygplats kommer i en rent

Tisdagen den
1 mars 1983

*Om utbyggnad
av Östersund/
Frösö flygplats*

ohållbar situation, när det gäller både personalens arbetsförhållanden och passagerarnas möjligheter att uppehålla sig i stationsbyggnaden.

Jag skulle vilja komplettera min fråga till kommunikationsministern: Kan ett besked om utbyggnad komma från regeringens sida så snart att det kan bli byggstart i höst? Det är nästan nödvändigt för att man skall kunna få bättre förhållanden till dess försvarets tekniska skolor kommer i drift och man får denna betydande tillväxt i trafiken.

Kan det inte vara så att ett byggande i det södra läget, dvs. i anslutning till den nuvarande flygstationen, innebär att man sparar så pass mycket pengar i detta projekt att det skulle kunna påskynda genomförandet av projektet? Har statsrådet bildat sig en uppfattning om vilket alternativ som ur denna synpunkt vore att föredra?

Anf. 7 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Som jag sade i mitt frågesvar har luftfartsverket haft uppdraget att tillsammans med berörda intressenter studera de alternativa lösningar som finns för en utbyggnad av Östersunds flygplats. Det är svårt att ge ett besked om när man skulle kunna föra fram detta som ett byggnadsobjekt. Rapporten är förvisso klar, men den har inte antagits av chefen för luftfartsverket eller av chefen för flygvapnet.

Jag kan hålla med Nils Åsling när han talar om alternativen. Det alternativ som man i dag diskuterar är det norra läget. Enligt den bedömning jag har kunnat göra är det ett dyrare alternativ än att använda det södra läget, dvs. att bibehålla nuvarande stationsbyggnad, som då skulle komma att kräva en upprustning.

Ett svar av den exakthet som Nils Åsling efterlyser har jag inte möjlighet att ge. Man måste komma ihåg att den investering det här är fråga om helt enkelt inte kan bäras av luftfartsverket. Man kan således inte ställa avkastningskrav för hela investeringen, utan man får ta ställning till hur stor del av den som skall direktavskrivas och hur stor del som skall ligga kvar på luftfartsverket med krav på avkastning.

Jag är emellertid, Nils Åsling, medveten om det behov som finns när det gäller Östersund och dess flygplats, men jag kan bara lova att jag skall följa ärendet. Jag är beredd att föra fram det så snabbt som möjligt.

Anf. 8 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag tackar för det löftet och hoppas att kommunikationsministern går till verket med samma handlingskraft som när det gällde Kallax flygplats.

Jag begär inte något ställningstagande i dag beträffande de två alternativen, utan jag har bara velat fokusera statsrådets intresse kring det södra alternativet, som ur många synpunkter är att föredra.

Sedan vill jag säga att jag är medveten om att luftfartsverket inte kan finansiera den här utbyggnaden. Men den mycket betydande resandetillväxten och de klart otillfredsställande förhållanden som råder för personal och passagerare gör att en snar utbyggnad är mycket angelägen ur alla

synpunkter. Som jag sade tidigare blir frågan akut i och med att arméns tekniska skolor börjar sin verksamhet.

Jag utgår från och hoppas att statsrådet är beredd att medverka till ett beslut i frågan så snart att vi kan få en byggstart i höst, vilket också med hänsyn till arbetsmarknaden i Jämtland skulle vara synnerligen önskvärt.

Anf. 9 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Skillnaden mellan Kallax flygfält och Östersunds flygfält är att Kallax vid motsvarande tidpunkt var färdigprojekterat. Den dag man är klar med projekteringen för Östersunds flygfält lovar jag att med samma snabbhet som när det gällde Kallax föra fram frågan.

Anf. 10 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag noterar detta som ytterligare ett tecken på en positiv inställning från kommunikationsministerns sida. Som kommunikationsministern antydde tidigare är planeringen klar i Östersund, och då återstår ett regeringsbeslut. Jag menar därför att parallellitet föreligger mellan Östersunds och Kallax flygplats i alla avseenden.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:273 om bibehållande av lokalpostkontoret i Nye

Anf. 11 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Arne Fransson har frågat mig om jag är beredd att tillmötesgå Vetlanda kommun och ortsbefolkningens uppfattning om att bibehålla lokalpostkontoret i Nye.

Ärendet bereds f. n. i departementet. Jag är därför inte beredd att nu kommentera frågan.

Allmänt vill jag dock säga att entydiga erfarenheter visar att lantbrevbäringen – de rörliga postkontoren –, även om de möts med tveksamhet vid införandet, är en mycket uppskattad serviceform.

Anf. 12 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga. Av förstaeliga skäl kan jag inte vara tillfredsställd med det. Man kan tyvärr tolka det som en viljeinriktning från kommunikationsministerns sida att tillmötesgå postverkets krav på en indragning av lokalpostkontoret i Nye.

Kommunen, ortsbefolkningen och lokala föreningar har riktat hård kritik mot förslaget om en indragning av postkontoret. Nye är en ort som man från kommunalt håll gör stora satsningar på. Sålunda har en ny skola byggts för ca 7 milj. kr., och av kommunens målsättningsprogram framgår att ytterligare insatser skall göras för att förstärka Nye som kommunal serviceort.

*Om bibehållande
av lokalpostkon-
toret i Nye*

Befolkningsutvecklingen under senare delen av 1970-talet och början på 1980-talet har varit positiv. En indragning av det lokala postkontoret skulle helt stå i strid med kommunens ambitioner att satsa på en positiv utveckling av kommundelen.

Riksdagen har vid olika tillfällen behandlat motioner som berör postverkets service. År 1980 uttalade riksdagen t. ex. att det var viktigt att behålla filialpostkontoren i tätorterna, och jag vill här som en direkt parallell framhålla nödvändigheten av att behålla lokalpostkontoren ute på landsbygden.

Postverkets nye generaldirektör har signalerat nya uppgifter för postkontoret. Jag vill notera hans tidningsuttalanden för några veckor sedan, då han bl. a. sade: "Vi är det sista finmaskiga nätet när det gäller service i landet. Många myndigheter som tidigare var i direkt kontakt med människorna har rationaliserat, men vi finns kvar." Eftersom generaldirektören har den uppfattningen, skulle det vara mycket egendomligt, om man från regeringens sida undanryckte möjligheterna till bibehållande av detta finmaskiga nät.

För en ort som Nye kan risken bli stor, om man rycker undan något av de sysselsättningstillfällen som i dag finns, att detta kan dra andra med sig. En sådan förändring leder till en negativ utveckling för en kommundel samtidigt som kommunen och lokala föreningar gör stora insatser för att vända utvecklingen i positiv riktning.

Herr talman! Jag vädjar till kommunikationsministern att han skall fatta ett för ortsbefolkningen och Vetlanda kommun positivt beslut och låta postkontoret i Nye vara kvar, till glädje för många människor.

Anf. 13 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Jag vill inte att Arne Fransson skall tolka mitt svar på så sätt att denna fråga skulle vara avgjord. Vad jag rent allmänt ville framhålla var att jag själv har åtskillig praktisk erfarenhet av fall där det stod strid mellan fast postställe eller postkontor och lantbrevbäring. I många fall har man kunnat konstatera att människor har upplevt det som positivt att få postgången överförd till lantbrevbäring.

Men med detta menar jag naturligtvis, Arne Fransson, inte att lantbrevbäring alltid är till fördel för alla postkunder. Som jag sade bereds ärendet i dag på departementet. Även Arne Fransson vet att Vetlanda kommun kommer att göra en uppvaktning i denna fråga den 8 mars. Jag lovar Arne Fransson att jag vid det tillfället skall ta med mig också de argument som Arne Fransson fört fram i denna kammardebatt.

Anf. 14 ARNE FRANSSON (c):

Herr talman! Jag är fullt medveten om att kommunikationsministern ännu inte har avgjort ärendet och att det f. n. bereds i departementet. Jag är också informerad om den uppvaktning som skall göras hos kommunikationsministern. Kommunikationsministern framhöll dock i slutet av sitt svar att erfarenheterna av lantbrevbärlinjer i mycket stor utsträckning är positiva, och det var anledningen till den reflexion som jag gjorde.

Som jag ser det är problemet det, att om man drar in en sådan här serviceinrättning i en region som det här gäller, är risk för att också andra verksamheter läggs ned, och det vore olyckligt. Jag är medveten om att lantbrevbärrarlinjerna i vissa fall har varit mycket positiva för människorna. Man kan alltså inte generalisera i vare sig den ena eller den andra riktningen.

Jag noterar att kommunikationsministern har för avsikt att ta med sig synpunkterna från vårt lilla meningsutbyte här i kammaren i dag. Jag upprepar att jag hoppas att kommunikationsministern i detta fall skall komma fram till den slutsatsen att det vore riktigast att behålla lokalpostkontoret i Nye.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:285 om ytterligare medel till vägprojekt i Blekinge län

Anf. 15 Kommunikationsminister CURT BOSTRÖM:

Herr talman! Claes Elmstedt har frågat mig om jag är beredd medverka till att ytterligare medel ställs till förfogande för fortsatt utbyggnad av väg 29 på delen Karlshamn–Hoka och väg E 66 på delen Vedeby–Rosenholm, så att arbetslösheten i Blekinge kan begränsas och nämnda vägprojekt kan komma till utförande.

Vid fördelningen av de arbetsmarknadspolitiska medlen tar regeringen framför allt hänsyn till arbetsmarknadssituationen i resp. län. Med utgångspunkt i sysselsättningsläget försöker regeringen sedan fördela tillgängliga medel på de vägar som är högst prioriterade i länens vägplaner. Det är också viktigt att snabbt kunna komma i gång med de olika objekten, så att sysselsättningseffekten kommer vid avsedd tidpunkt.

Om dessa förutsättningar uppfylls är jag beredd att medverka till fortsatt utbyggnad av de vägar som Claes Elmstedt nämner i sin fråga.

Anf. 16 CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på den här frågan.

Svaret är kort och koncentrerat, och det sammanfattar i några rader att om de förutsättningar som anges i svaret uppfylls, så är kommunikationsministern beredd att medverka till en fortsatt utbyggnad av de vägar som jag har frågat om. Det tycker jag är bra.

Ett krav som anges i svaret är att arbetsmarknadsläget är sådant att det kan finnas skäl att satsa arbetsmarknadspolitiska medel. Situationen i länet är entydigt sådan – dess värre, skulle jag vilja säga. Även kravet på att man fördelar tillgängliga medel på de vägar som är högst prioriterade i resp. län är uppfyllt.

Med andra ord kan jag säga att beredskapen att ta emot arbetsmarknads-

medel för att fullfölja de här projekten är till finnandes, och då drar jag den slutsatsen av svaret att kommunikationsministern är beredd att medverka i detta sammanhang. Med detta förklarar jag mig nöjd.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1982/83:224 om verksamheten vid Kockums Varv AB i Malmö

Anf. 17 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Ulla Tillander har frågat mig om jag är beredd att redovisa regeringens uppfattning beträffande den fortsatta verksamheten vid Kockums Varv i Malmö.

Som redovisats i bl. a. budgetpropositionen för budgetåret 1983/84 kommer regeringen under våren 1983 att lägga fram en proposition för riksdagen om varvsfrågorna. Arbetet med denna proposition pågår nu för fullt i regeringskansliet.

Även om propositionsarbetet ännu inte är helt slutfört kan jag ge besked om regeringens inställning i vissa huvudfrågor. Enligt regeringens uppfattning är en neddragning av kapaciteten nödvändig i fråga om nyproduktion av fartyg. Trots det ansträngda statsfinansiella läget kommer regeringen bl. a. att föreslå riksdagen en ram för fortsatt om än minskat stöd till nybyggnadsverksamheten. Avsikten är att ge de svenska varven konkurrensvillkor som så långt det är möjligt blir likvärdiga med de utländska konkurrenternas. Regeringen anser inte att något av storvarven i dag bör avvecklas med hänsyn till de sociala och regionala följderna detta skulle få. Detta ger utrymme för fortsatt men reducerad drift vid bl. a. Kockums Varv.

Anf. 18 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min fråga. Frågan om varvsnäringsen är ju en ständigt återkommande följetong. Man får många gånger ett intryck av att varvsnäringsen i vårt land till slut ändå är dömd att förtvina och att det är ett faktum att den utvecklingen ligger utanför varje möjlighet till mänsklig påverkan.

Det finns ovedersägliga fakta som talar för en sådan verklighetsbeskrivning, t. ex. att varvskapaciteten i världen är 50 % för hög, att kostnadsläget i Sverige har varit högt, att u-länderna har kommit i fatt andra länder, att andra länder har större subventioner.

Det finns emellertid en motbild. Sverige är ett land som har en omfattande utrikeshandel och som i hög grad lever på export. Vi är omgivna av hav. Vi bor centralt, både i Europa och i världen. Utanför våra kuster återfinns de stora fartygsrouterna. Öresund är ett av världens tätast trafikerade sund.

Vi har i det här landet gamla fartygsbyggartraditioner. Handeln mellan länderna kräver också i fortsättningen en utökad och förnyad flotta. Därför borde vi nu tänka igenom och förbereda oss på vad en uppåtgående

konjunktur och större efterfrågan skulle komma att innebära. Om det vet vi f. n. alltför litet.

Det måste emellertid vara fel att a priori utgå från att man skall kasta yxan i sjön.

Att ta del av Svensk Sjöfarts Tidning innebär ofta en mycket inspirerande läsning. Det gäller inte minst i tider som dessa, som är så slentrianmässigt pessimistiska och nästan automatiskt präglade av resignation.

Jag utgår från att Roine Carlsson har tagit del av innehållet i Svensk Sjöfarts Tidning nr 8. Där presenteras en del förslag till åtgärder som, såvitt jag förstår, är sakligt grundade. De präglas av en målmedveten vilja att komma till skott, att tänka om och att "tänka nytt". Förslaget utmynnar i ett krav på att man i regeringens varvsproposition tar initiativ till tillsättandet av en förberedande snabbutredning som skall åstadkomma ett utvecklingsprogram. Programmet skulle, enligt tidningen, syfta till att idéer tas fram och dokumentationer redovisas när det gäller praktiskt genomförbara och kostnadsbesparande förändringar inom svensk fartygsproduktion.

I fråga om huvudpunkterna i ett sådant utvecklingsprogram skulle man bl. a. inrikta sig på lättdrivna fartyg, arbetsbesparande konstruktioner och serviceanpassade fartyg.

Till slut vill jag ställa följande fråga till statsrådet: Finns det något i det förslag som presenteras i Svensk Sjöfarts Tidning som är värt att ta fasta på, och i så fall vad? Det skulle vara intressant att få en kommentar av statsrådet.

Ans. 19 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Ulla Tillander använde uttrycket kasta yxan i sjön. Jag vill dock påminna Ulla Tillander om att det finns ett beslut om varven som fattats här i kammaren och som säger att om de inte uppvisar lönsamhet före utgången av 1984, skall avveckling ske. Det är det riksdagsbeslut som f. n. finns i fråga om varven.

När det gäller den socialdemokratiska regeringens inriktning i varvsfrågorna ger den inte sken av att vi skall kasta yxan i sjön. Även i detta frågesvar säger ju regeringen att man med hänsyn till både sysselsättningsfrågan och regionalpolitiken inte kan tänka sig att avveckla de båda storvarven. Därför vill den socialdemokratiska regeringen behålla verksamheten på de båda varvsorterna, dock i reducerad omfattning.

Jag tycker att det när det gäller regeringens viljeinriktning finns anledning att påminna om detta, mot bakgrund av det beslut som tidigare har fattats i denna kammare och som Ulla Tillander, såvitt jag förstår, har stött.

När det sedan gäller vilka olika intryck som nu bearbetats i regeringskansliet beträffande bl. a. varvspropositionen, vill jag återigen understryka att vi återkommer och redovisar hur vi ser på varvsfrågorna i en proposition som kommer att föreläggas riksdagen i slutet av nästa månad.

Tisdagen den
1 mars 1983

*Om Domän
Housing AB:s
husaffärer*

Anf. 20 ULLA TILLANDER (c):

Herr talman! Både för riksdag och för regering, men naturligtvis framför allt för de orter där de stora varven är belägna, är det givetvis påfrestande på många sätt, i synnerhet för de anställda och deras familjer, att få sig till livs de dystra framtidsprognoser som duggar så tätt.

Även om statsrådet nu inte precis vill kommentera det förslag som finns i Svensk Sjöfarts Tidning – det har jag förståelse för – vill jag hoppas att den kommande varvspropositionen tar intryck både av själva den sakliga substansen i förslaget i Svensk Sjöfarts Tidning och framför allt av, såvitt jag förstår, den sakligt motiverade framtidstro som kommer till uttryck där.

Det är något av detta nya attackerande av problemen som behövs för att det skall ges möjligheter till nya resultat och till resultat som står sig på sikt. Att t. ex. bara tillämpa en osthyvelsprincip på de tre storvarven innebär ju på sikt inget nytänkande, utan leder bara till att vi inom något år debatterar samma sak. Den risken föreligger.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1982/83:247 om Domän Housing AB:s husaffärer

Anf. 21 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! John Andersson har frågat om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av domänverkets och dess dotterbolags husaffärer.

Justitiekanslern genomför en utredning av domänverkets agerande i samband med de husaffärer Domänföretagen AB med dotterbolag bedrivit i Italien. Regeringen har uppdragit åt domänverket att verka för att justitiekanslern får ta del av de handlingar och uppgifter rörande Domänföretagskoncernens förhållanden som han anser sig behöva få tillgång till för sin utredning.

Samtidigt pågår en polisutredning angående bolagens kontakter och samarbete med en agent i Västerås.

I avvaktan på resultatet av dessa båda undersökningar avser jag inte att vidta några åtgärder i ärendet.

Anf. 22 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag får först tacka statsrådet Roine Carlsson för svaret på min fråga. Jag vill börja min kommentar till svaret med att citera två tidningar. Den första är domänverkets personaltidning DomänPosten, som skriver "Jakten på 'skandaler' inom koncernen är så intensiv att man otvunget måste fråga sig vad det egentligen är massmedia håller på med. Har man gett sig sjutton på att knäcka koncernledningen?"

Den andra tidningen är Skogsindustriarbetaren (Sia). Den skriver: "Regeringen har hitintills inte uttryckt några värderingar utan bara samlat in upplysningar. Nu är det tydligen tid att handla.

Vi kräver inga avhuggna huvuden. Men förtroendet för Domänverket måste återställas.”

Det är det sistnämnda som är anledningen till min fråga. Som anställd i verket har jag naturligtvis inget intresse av att vare sig knäcka koncernledningen eller att ha något annat suspekt i tankarna. Men nog är det väl en märklig verksamhet som pågår när en av marknadsförarna måste fixas ut ur ett svenskt fängelse och en annan åker fast för narkotikabrott i Amerika.

Av den här olustiga affären borde ju dras vissa slutsatser. En sådan gäller frågan om insynen i dotterbolag till statliga verk.

Sedan jag ställde denna fråga har, som nämns i svaret, regeringen uppdragit åt domänverket att verka för att handlingar och uppgifter rörande Domän Housing AB:s husaffärer blir tillgängliga för JK, och det är ju bra. Men en principiell slutsats av det inträffade borde vara att åtgärder vidtogs för att insynen i statliga företag inte skulle kunna kringgås genom en aktiebolagsbildning. Det jag kan notera är att statsrådet Roine Carlsson inte ännu insett detta. Men hoppet är det sista man mister, så jag får väl avvakta den vidare utvecklingen och eventuellt återkomma.

Anf. 23 Statsrådet ROINE CARLSSON:

Herr talman! Jag vill återigen understryka för John Andersson att det är väldigt viktigt och rätt naturligt att regeringen, när nu både åklagare och justitiekansler är inkopplade för granskning och analys av det inträffade, inte drar några slutsatser av det inträffade förrän kanslern har redovisat sina intryck och sin utredning.

Anf. 24 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Har man, som i det här fallet, lyckats sätta sprätt på 15 milj. kr. utan att sälja ett enda hus, tycker jag ändå att vi kan dra vissa slutsatser, fastän inte utredningen är klar.

Det råder inget tvivel om att det inträffade har upprört många bland de anställda. Jag kan återge en röst bland de anställda som framträder i en tidningsintervju:

”Vi arbetare skall spara medan cheferna gör svindlande miljonaffärer. --- Samma chefer har gått ut till domänverkets skogsarbetare runt om i landet med uppmaningen att spara, att vara rädda om handskar och annan skyddsklädsel och domänverkets egendom.”

Här handlar det om att återställa ett förtroende för domänverket, ett förtroende som efter det inträffade drabbats av många tvivel och frågetecken.

Några slutsatser tycker jag att man borde kunna dra. Och en slutsats borde vara att statliga verk och företag skulle vara ett föredöme med att ge den insyn som är rimlig att begära.

Överläggningen var härmed avslutad.

Tisdagen den
1 mars 1983

Om extra pensionshöjning för stats- och kommunalpensionärer

10 § Svar på fråga 1982/83:260 om extra pensionshöjning för stats- och kommunalpensionärer

Anf. 25 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Nils Carlshamre har frågat socialministern om man i regeringen varit medveten om att stats- och kommunalpensionärerna i motsats till alla andra pensionärer inte skulle få del av den extra höjning av 1983 års pensioner som utlovats i den s. k. löftespropositionen (1982/83:55) och vilka åtgärder som kommer att vidtas för att tillförsäkra stats- och kommunalpensionärerna denna extra höjning.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Mitt svar som jag lämnar efter samråd med socialministern är detta.

Den extra höjningen av pensionsbeloppen i form av ett särskilt tilläggsbelopp på 300 kr. till basbeloppet var avsedd att höja den allmänna pensionen. Så har också skett.

När propositionen lades fram stod det helt klart att extrahöjningen inte skulle inverka på den statliga eller kommunala bruttopensionsnivån för flertalet pensionärer. Detta beror på att deras pensioner har konstruerats som bruttopensioner, dvs. inkluderar bl. a. folkpension och ATP. Bruttopensionerna ökar också, men bara i förhållande till det nya basbeloppet utan 300-kronorstillägget.

Jag avser att föreslå regeringen att uppdra åt statens arbetsgivarverk att förhandla med de statsanställdas huvudorganisationer om de åtgärder som behövs för att statspensionärerna skall få ut den extra höjning av folkpension och allmän tilläggspension som enligt min mening också bör komma statspensionärer med sådan pension till del. Jag utgår därvid självfallet ifrån att devalveringens kostnader måste bäras också av statspensionärerna på samma sätt som andra medborgare. Den tekniska konstruktionen av det statliga pensionsavtalet får därvid inte utgöra något hinder.

Anf. 26 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag tackar civilministern för svaret på frågan.

Syftet med frågan var dubbelt. Jag ville gärna veta om den diskriminering som stats- och kommunpensionärer har varit utsatta för sedan årsskiftet helt enkelt berodde på ett förbiseende när man forcerade fram förslaget till den s. k. löftespropositionen i höstas, eller om det var en kallblodigt planerad och genomförd orättvisa mot dessa pensionärer, 250 000–300 000 personer. Svaret ger inte riktig klarhet på denna första delfråga.

Å ena sidan säger civilministern att det stod helt klart när propositionen lades fram att stats- och kommunpensionärerna inte skulle få del av det särskilda tilläggsbeloppet. Å andra sidan säger civilministern att regeringen menade att förmånen bör komma även dessa pensionärer till del – detta sägs alltså i dag den 1 mars 1983. Vad man menade i höstas framgår alltså inte. Det kan kanske göra detsamma.

Det var ju inte så att den här konstiga, rätt orättvisa, lösningen på något

sätt var framtvungad av de tekniska omständigheterna. Man kan säga att resultatet var en följd av den tekniska modell man valde för reformen, men att det hade varit möjligt att välja en annan modell som från början hade tillförsäkrat även stats- och kommunpensionärerna samma förmån som de andra fick. Det är inte så att man ovillkorligen måste avvakta en avtalsförhandling i det här fallet, utan det hade varit möjligt att fatta ett riksdagsbeslut – det är helt klart.

Herr talman! Jag ser att min tid är på upphällningen, och jag vill därför bara återkomma med en fråga: När kan vi förvänta oss att regeringen tar initiativet i avtalsverket för att göra någonting åt det här?

Anf. 27 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag trodde, herr Carlshamre, att det skulle framgå av svaret att regeringen var klar över den här problematiken redan i höstas när det hela började diskuteras. Sedan har ett beredningsarbetet pågått, och det har inte varit alldeles enkelt att betala ut de här pengarna, vilket beror på tekniken i systemet. Detta medförde att de 300 kronorna inte utlöstes för stats- och kommunalspensionärerna. Därför har det inom mitt departement gjorts ett beredningsarbete, och det är det jag redovisar i svaret. Såvitt jag förstår kommer vi relativt snart att ge statens arbetsgivarverk det uppdrag jag talat om i svaret.

Anf. 28 NILS CARLSHAMRE (m):

Herr talman! Jag ställde den kompletterande frågan närmast för att försöka få ett mått på hur mycket ordning och reda vi har i de här affärerna. Om jag inte är fel underrättad har statens arbetsgivarverk redan tagit det initiativ som civilministern avser att uppdra åt det att ta, när det nu kan bli. Saken är alltså på gång.

Därmed kunde man kanske hänföra den till historien, men riktigt så enkelt är det inte. Jag vet inte hur mycket man har filat på orden i svaret, men tar man det för vad där står kan man inte komma till annan slutsats än att regeringen i höstas klart insåg att 250 000–300 000 stats- och kommunpensionärer skulle gå miste om en förmån som andra pensionärer fick, och regeringen var då inte intresserad av eller i stånd att göra någonting åt det. Drygt ett kvartal senare har man för avsikt att göra någonting åt det. Jag vet inte om det är den opinionsstorm som rasat genom pensionärsleden som fått regeringen att tänka om, eller om man helt enkelt har så att säga bättrat sig alldeles av sig själv.

Vad som står alldeles klart är att det hade varit väldigt mycket bättre om man från början hade gjort som vi moderater föreslog – struntat i hela löftespropositionen och i stället låtit folk få behålla de pengar som vi nu tar ifrån dem genom momshöjningen. Resultatet hade för pensionärerna blivit ungefär detsamma, och då hade vi sluppit sådana här konstiga grejer.

Tisdagen den
1 mars 1983

*Om rutiner för
rättelse i statens
datasystem*

Anf. 29 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag har i två omgångar påtalat för herr Carlshamre att regeringen varit klart medveten om problemen. Jag vill alltså återigen understryka det. Men vi har haft behov av funderingar kring tekniken för att lösa dem.

Enligt moderaternas förslag hade det över huvud taget inte utgått någonting till pensionärerna i det här avseendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1982/83:264 om rutiner för rättelse i statens datasystem

Anf. 30 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Kerstin Anér har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att införa snabbare och säkrare rättelserutiner i statens datasystem, så att medborgarna inte berövas sin lagliga rätt gentemot myndigheterna.

Fel förekommer tyvärr i alla slags register. Orsaken är ofta den välkända s. k. mänskliga faktorn. Men felet kan också bero på tekniska brister. Att få helt felfria register vore att åstadkomma det omöjliga.

Numera använder vi datateknik i stor utsträckning. Det är sannolikt att antalet fel jämfört med tidigare manuella register därmed har minskat betydligt. Å andra sidan är det naturligtvis så, att när det väl blir fel i ett datasystem kan felet ibland komma att beröra många människor.

Jag är väl medveten om detta. JO har i en rapport nyligen pekat på problemet. Datainspektionen uppmärksammar i sin verksamhet också frågan. I JO:s rapport riktas f. ö. en uppmaning till riksskatteverket och datainspektionen att samverka för att få en ännu bättre ordning när det gäller skatteväsendet.

Alla registeransvariga är enligt lag skyldiga att redan vid misstanke att en personuppgift är oriktig vidta skäligen åtgärder för att utröna om uppgiften är riktig och att, om den är fel, korrigera den. Det är f. ö. ett gemensamt intresse för registrerade, registeransvariga och andra användare av register att dessas innehåll är riktigt. Att alltid eftersträva detta är en mycket viktig del av den service som myndigheterna skall ge medborgarna. Jag fäster stort avseende vid denna serviceanda gentemot medborgarna och kommer att verka för att den upprätthålls och – överallt där det behövs – förbättras.

Anf. 31 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för detta positiva svar. Det behövdes, eftersom den fråga som jag har tagit upp har stor aktualitet. Vi riksdagsmän får ofta brev från medborgare som har blivit utsatta för felbehandling av myndigheterna utan att det ges något annat besked än att det står så på vår dataskärm.

Felet uppstår helt enkelt därför att det datoriserade skattesystemet och

statliga system över huvud taget inte är gjorda med tanke på att uppkomna fel skall kunna rättas snabbt och effektivt. Det var det sista man tänkte på när man gjorde systemet – och i efterhand är det mycket svårt att rätta till fel. Då uppkommer den risk som JO Per-Erik Nilsson beskriver på följande sätt: "Systemet är egentligen inte tillförlitligare i sina olika delar än den tjänsteman som försett det med uppgifter i just aktuell del. En annan risk är att den enskilde tjänstemannen som skall dra nytta av systemet så att säga passivt kryper bakom det och skyller fel och ofullständigheter på maskinen i stället för att ta det ansvar han ändå har."

Det är möjligt att det ligger något i JO:s kritik av tjänstemannen, men jag skulle för min del hellre vilja ändra på hans pronomen och säga att hon som sitter vid dataskärmen och telefonen aldrig har fått så mycket upplysning och instruktioner att hon *kan* svara på allmänhetens frågor när det blir något fel. Resultatet blir att det är hon som får ta emot allmänhetens ovettt – för all del högst berättigade ovettt – utan att ha något skydd eller någon möjlighet att ändra på situationen. Jag har alltid sagt, och säger det nu också till dataministern: Det är minst lika mycket orätt mot den lägst avlönade och utbildade personalen som mot kunderna att ordna ett datasystem på detta sätt. Man får vanligen rättelse när man kommit till generaldirektören, men få har kraft och näsvishet nog att ta sig dit. Jag skulle gärna vilja få ett något mera konkret svar på frågan, vilka instruktioner dataministern tänker ge till de statliga myndigheterna, så att dessa verkligen besinnar sitt ansvar i detta avseende.

Anf. 32 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag har låtit mina tjänstemän på departementet gå igenom frågan mycket noga. Vi har försökt att tränga in i problematiken. Beträffande datatekniken har jag samma ideologiska syn på problemen som jag förstår att Kerstin Anér har, dvs. att vi mer än nu bör använda datatekniken för medborgarna i stället för att låta dem ingå i ett system som kan medföra de här negativa effekterna. Jag tycker att det är viktigt att ha denna principdeklaration i botten. Jag har försökt att ha detta som utgångspunkt när jag kom till departementet och fick ansvar för de här frågorna. Jag tror att både Kerstin Anér och jag är medvetna om att det tar tid, innan vi når fram till en lösning. Det är emellertid viktigt att slå fast viljeinriktningen. Jag tror också att vi kan åstadkomma resultat, eftersom tekniken kommer att ge oss möjligheter.

Som svar på den konkreta frågan om vad jag är beredd att göra vill jag säga följande. I svaret hänvisade ju jag till det ansvar som myndigheterna har att ta i dag och till datainspektionens uppföljning. Sedan har datalagstiftningskommittén, som f. ö. Kerstin Anér tillhör, till uppgift att se efter om lagar, föreskrifter m. m. är korrekta eller om ändringar bör vidtas.

Anf. 33 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! Jag tackar även för detta svar.

Jag skulle bara vilja ge dataministern några ord på vägen. Det är inte tekniken som kommer att rädda oss, och jag är rädd att inte heller datalagstiftningen kommer att kunna göra särskilt mycket. Det är fråga om att ordna arbetsrutiner, med människor, datorer och dataarkiv, med hänsyn tagen till allmänheten. Så blir inte fallet om inte allmänheten på något sätt är representerad när systemen sätts upp. Facket är ju numera, och det är alldeles riktigt, representerat när de stora datasystemen bestäms, dvs. när specifikationerna görs i ordning och långt innan man kommit in på några krångliga tekniska frågor. Jag skulle vilja upprepa vad jag har sagt i tio år, nämligen att det är bara allmänheten, kunderna, som står där utanför, som riktigt vet var skon klämmer. Vi måste hitta på något sätt att få allmänheten representerad när myndigheterna gör upp sina datasystem. Hittills har det varit datainspektionen som har utformat dem och gjort det väldigt bra efter de möjligheter man har haft. Men jag tycker att detta är en väldigt viktig fråga. Jag väntar mig inte något omedelbart besked på denna punkt.

Vi måste alla fortsätta att arbeta så att allmänheten på något sätt kan bli representerad när systemen skapas och därmed får möjlighet att säga: Det här går inte, för det kommer att bli alldeles för jobbigt för oss!

Anf. 34 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag tar gärna emot ord på vägen, inte minst i de här frågorna. I princip har Kerstin Anér och jag inga delade synpunkter – utom på en punkt. Jag vidhåller att datateknikens utveckling från de större systemen till de mindre ger en decentraliserad organisation bättre förutsättningar än den situation vi har i dag.

Jag delar helt och hållet Kerstin Anérs uppfattning att detta är en organisationsfråga men också en medborgarfråga. Där får vi känna det ansvar vi har i en uppbyggd demokrati, i kommuner, landsting och riksdagen, där vi som folkvalda får försöka få mer inflytande över tekniken än vad som är fallet i dag när vi bara tar emot de system som teknikerna skapat. Jag anser det viktigt att vi som är förtroendevalda ställer krav på de olika systemen och ser till att de sätts in i organisationer utifrån en medborgarsynpunkt.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1982/83:270 om den kommunala kompetensen

Anf. 35 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig om jag är beredd att medverka till en ändring i kommunallagen så att även kommuner får möjlighet att fatta aktiva beslut i solidaritetsfrågor.

Den kommunala kompetensen regleras i 1 kap. 4 § kommunallagen (1977:179, ändrad senast 1981:1107). Enligt denna paragraf får kommuner

och landstingskommuner själva vårda sina angelägenheter.

Den allmänna kompetensregeln har efter hand kommit att kompletteras av vissa kommunalrättsliga principer. Till dessa oskrivna normer hör den s. k. lokaliseringssprincipen, som innebär att angelägenheten skall avse ett intresse knutet till den egna kommunen.

Bestämmelser om den kommunala kompetensen finns också i särskild lagstiftning. Ett exempel på en sådan kompetenslag med anknytning till Björn Samuelsons fråga är lagen (1975:494) om rätt för kommun och landstingskommun att lämna internationell katastrofhjälp.

Frågan om att öka den kommunala kompetensen inom olika områden har diskuterats sedan länge. Vid 1979/80 års riksmöte behandlades socialdemokratiska motioner om vidgning av den kommunala kompetensen. I en av motionerna framställdes önskemål om en särskild lagstiftning som möjliggör kommunala solidaritetsyttringar på det internationella fältet. Konstitutionsutskottet hemställde i sitt betänkande (KU 1979/80:11) att motionen skulle avslås. Socialdemokraterna i utskottet reserverade sig i denna del och ansåg att frågan borde utredas. Efter votering biföll riksdagen utskottets hemställan.

Frågor om den kommunala kompetensen och därmed sammanhängande lagtekniska frågor övervägs f. n. i regeringskansliet. Ett särskilt spörsmål är den fråga som Björn Samuelson har aktualiserat. Att låta kommuner och landstingskommuner få möjlighet att besluta i solidaritetsfrågor kräver enligt min mening ytterligare överväganden. I likhet med vad den socialdemokratiska minoriteten framhöll vid 1979/80 års riksmöte anser jag att frågan bör utredas. I detta sammanhang bör prövas hur en utvidgad kommunal kompetens på detta område kan förenas med statsmakternas ansvar för den svenska utrikespolitiken.

Anf. 36 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Jag tackar civilminister Bo Holmberg för svaret.

Det negativa förhållande som råder när det gäller kommuners möjlighet att aktivera sig i olika solidaritetsfrågor, typ bojkott av sydafrikanska varor, är mycket dåligt förankrat i verkligheten. Det rimmar illa med arbetet för den reellt demokratiska självbestämmanderätten för kommunerna.

Den kommunalrättsliga situationen manar inte heller till bredd och aktivitet genom de kommunala församlingarna kring frågor som i samhället faktiskt har stort intresse och brett stöd bland demokratiska och högt livsvärderande människor. Ett bra exempel på en sådan fråga är just bojkott av sydafrikanska varor.

Genom Isolera Sydafrika-kommittén, ISAK, arbetar i dag omkring 50 olika riksorganisationer i Sverige för bojkott av sydafrikanska varor och mot det människoföraktande apartheidsystemet. Detta arbete måste också få bedrivas i kommuner och landsting, utan att man riskerar stöta på patrull på grund av apartheidsystemets direkta eller indirekta lansbärare.

I sitt svar säger civilministern: "Frågor om den kommunala kompetensen och därmed sammanhängande lagtekniska frågor övervägs f. n. i regerings-

kansliet." Enligt civilministerns mening krävs ytterligare överväganden, och han anser att frågan bör ytterligare utredas. Jag vill då ställa två frågor till civilministern:

1. När kan vi förvänta oss ett utredningsuppdrag om den kommunala kompetensen?

2. Är civilministerns målinriktning att möjliggöra för kommuner att själva besluta i solidaritetsfrågor, vilket skulle överensstämma med uttalanden av en i stort sett enig riksdag?

Anf. 37 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag vill inte föregripa ett utredningsarbete och tala om vad resultatet bör bli när det gäller den kommunala kompetensen. Om jag kunde göra det hade det inte behövts någon utredning. Utredningen får alltså arbeta, och sedan får vi ta ställning på grundval av det underlag som då föreligger.

Björn Samuelson frågade när utredningen kan komma att tillsättas. Olika utredningar skall sättas till, och vi undersöker möjligheten att anknyta utredningen av den här frågan till någon utredning som vi redan har bestämt att påbörja. Jag kan därför inte svara mer än att frågan bereds och att vi skall försöka finna lämpliga former för den – om det skall vara en särskild utredning eller om den kan ingå i en redan beslutad utredning.

Anf. 38 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Herr talman! Bedömer civilministern det som önskvärt att nå fram till en möjlighet för kommunerna att t. ex. besluta om bojkott av sydafrikanska varor?

Anf. 39 Civilminister BO HOLMBERG:

Herr talman! Jag tycker att jag redan har svarat på den frågan. Det handlar här om avgränsningar gentemot svensk utrikespolitik. Eftersom det inte är lätt att ta ställning till den här frågan sätts utredningen till. I och med att man påbörjar en utredning visar man intresse i sakfrågan, men man är osäker på vad resultatet bör bli. Utredningen får alltså ge svar på frågan vilket beslutet kan bli.

Överläggningen var härmed avslutad.

**13 § Svar på fråga 1982/83:271 om tillämpningen av den nya namn-
lagen**

Anf. 40 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Gunilla André har påstått att den nya namnlagen på grund av vissa spärregler har en del icke avsedda effekter och frågat mig om jag har för avsikt att ta initiativ till korrigeringar för att undanröja dessa effekter.

Propositionen med förslag till ny namnlag lades fram av center-folkparti-

regeringen. Propositionen innehöll ingen spärregel av det slag som Gunilla André nu har vänt sig emot. Regeln infördes av riksdagen efter motionsyrkande från företrädare för centerpartiet. Vid behandlingen i kammaren godtog Gunilla André den av henne nu kritiserade regeln.

För min del anser jag mig bunden av riksdagens beslut.

Anf. 41 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret.

Anledningen till frågan är ett konkret ärende. Det visade sig att en regel i den nya namnlagen får till följd att det i vissa fall inte går att få fortsatt namngemenskap mellan makar vid ett namnbyte.

Jag exemplifierade i min fråga. Därefter har jag fått ytterligare konkreta exempel. Jag vill återge ett brev som jag har fått: I vår familj, som heter Gustavsson, skulle vi gärna vilja ta mitt flicknamn. Tre vuxna söner, varav en gift, min make och min svärdotter får inte heta som vi andra. Det är ju lätt att inse att människor ställer sig undrande inför sådana här effekter och vill ha en ändring till stånd.

Jag förstår mycket väl att det har varit ett nöje för dem som har skrivit svaret att formulera detta. Inom parentes kan jag säga att jag berett mina medmänniskor glädje, så är jag naturligtvis tacksam för det. Jag är självfallet medveten om handläggningen.

Men jag tycker ändå inte att man borde handlägga en fråga på det här sättet. Redan i september var man ju på patent- och registreringsverket medveten om den här effekten. Man har också hänvänt sig till statsrådet och chefen för justitiedepartementet för att få en ändring härvidlag.

Det är riktigt som det sägs i svaret: att det här var en kompromissprodukt som kom fram under riksdagsbehandlingen. Propositionen från regeringen hade inte den här regeln. Man försökte alltså i utskottet komma fram till en kompromisskrivning, vilket ju också lyckades. Men man hade då inte haft någon tanke på att det kunde få sådana här effekter.

Nu tycker jag att man kanske kunde vara så pass vidsynt att man skulle kunna rätta till denna felaktighet på ett smidigt sätt. Jag tror att det om bara viljan funnes kanske skulle kunna gå att ordna.

Anf. 42 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Efter att ha gått igenom den proposition som min företrädare, Carl Axel Petri, lade fram, vill jag klargöra att på många punkter där riksdagsbehandlingen ledde till ändringar har jag den uppfattningen att det ursprungliga förslaget hade företräden framför de ändringar som genomfördes.

Vi har fått ett exempel i dag. Det finns ett mera karakteristiskt exempel, nämligen det fallet att kvinnan har tagit mannens namn, varefter kvinnan vill ta tillbaka sitt flicknamn. Men då kan inte mannen få samma namn, utan han får behålla det gamla namnet, vilket betyder att de får leva vidare med olika namn. Genom de spärregler som infördes uppstår det alltså vissa märkliga situationer.

Nr 87

Tisdagen den
1 mars 1983

*Om tillämpningen
av den nya namn-
lagen*

*Om förbättrade
behandlingsmöjlig-
heter för narkoti-
kamissbrukare*

Jag har sagt mig att jag vill se litet mera av tillämpningen och erfarenheterna av den nya namnlagen. Jag är helt öppen för att vi, när ytterligare erfarenheter har kommit fram, skall kunna vara beredda att se över och försöka rätta till de – trots allt smärre – brister som den nya lagen har.

Anf. 43 GUNILLA ANDRÉ (c):

Herr talman! Jag vill denna gång säga ett mer vänligt tack till justitieministern. Jag tyckte att jag här skymtade en öppning, så att vi gemensamt skall kunna ändra dessa bestämmelser, och jag ser fram mot det. Går det inte får vi väl återkomma vid en ny motionstid.

Anf. 44 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag konstaterar också med glädje att vi i många avseenden har samma uppfattning.

När det gäller det fall som Gunilla André refererade, beträffande makarna Gustavsson, är det så att man hos patentverket kan ansöka om att få ett sådant önskemål bifallet. Men det krävs då enligt lagstiftningen särskilda skäl.

Överläggningen var härmed avslutad.

**14 § Svar på interpellation 1982/83:63 om förbättrade behandlings-
möjligheter för narkotikamissbrukare**

Anf. 45 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Hans Göran Franck har frågat mig

1. hur jag bedömer behovet av utökade och förbättrade behandlingsmöjligheter för dem som har dömts till fängelse, i första hand narkotikamissbrukare, samt

2. om jag avser att föreslå regeringen att ge frivårdskommittén tilläggsdirektiv beträffande ändring av 34 § lagen om kriminalvård i anstalt i syfte att tillgodose behoven av utökade och förbättrade behandlingsmöjligheter.

Som Hans Göran Franck själv konstaterar kommer den höga beläggningen vid kriminalvårdens anstalter även fortsättningsvis att försvåra en differentiering av de intagna på grundval av deras förhållande till narkotika.

Bl. a. mot den bakgrunden fyller 34 § lagen om kriminalvård i anstalt en viktig funktion. När en intagen genom vistelse utanför anstalt kan bli föremål för särskilda åtgärder som kan antas underlätta hans anpassning i samhället, kan enligt detta lagrum medgivande att för ett sådant ändamål vistas utanför anstalten lämnas honom under lämplig tid, om särskilda skäl föreligger.

Med hänsyn till det stora antalet narkotikamissbrukare inom kriminalvården finns det ett stort behov av placeringsmöjligheter enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt. Avsikten med detta lagrum har dock inte varit att kriminalvården skulle bygga upp egna behandlingsresurser för sådana

placeringar. I stället är meningen att kriminalvården i enlighet med den s. k. normaliseringsprincipen skall utnyttja de behandlingsmöjligheter som finns ute i samhället.

Antalet 34 §-vistelser har stigit i takt med att antalet platser på behandlingshem och i familjehem har ökat. Sålunda har antalet sådana vistelser ökat från 438 år 1980 till 565 år 1982. Det finns f. n. omkring 30 behandlingshem samt ett stort antal familjehem som tar emot intagna som är narkotikamissbrukare.

Kriminalvården lägger ned stora ansträngningar på att få de intagna som har behov av det placerade i behandlingshem och i familjehem. Kriminalvårdsstyrelsen har under senare tid intensifierat detta arbete för att om möjligt ytterligare missbrukare skall kunna beredas en adekvat vård under verkställighetstiden.

När det gäller Hans Göran Francks andra fråga vill jag först framhålla att 34 § lagen om kriminalvård i anstalt redan i dag är formulerad på ett sådant sätt att en rad olika slag av placeringar kan komma i fråga. I förarbetena till lagrummet nämns skola med internatförläggning, särskilt lämpligt enskilt hem, behandlingshem för narkotikamissbrukare och värnpliktstjänstgöring, men det är här endast fråga om exempel. I praktiken förekommer också andra former för placering utom anstalt.

När det gäller tiden för placering utom anstalt sägs det i den aktuella paragrafen endast att vistelsen utanför anstalt kan äga rum under "lämplig tid". Det innebär att, när längden av en vistelse utanför anstalt bestäms, den dömdes behandlingsbehov måste vägas mot andra faktorer, något som ju också är naturligt. I praktiken finner man exempel på mycket långa tider för sådan placering.

De direktiv som gäller för frivårdskommitténs arbete ger kommittén möjlighet att ta upp frågan om en ändrad utformning av 34 § lagen om kriminalvård i anstalt. Jag känner också till att kommittén i sitt arbete har ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan vilken roll placering enligt den aktuella paragrafen kan komma att få i ett reformerat påföljdssystem. Några tilläggsdirektiv på den punkten behövs därför inte.

Jag vill slutligen erinra om att även narkotikakommissionen har i uppdrag att se över frågor som är av betydelse för kriminalvården från de synpunkter som nu har berörts.

Anf. 46 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag tar fasta på att justitieministern framhåller att det med hänsyn till det stora antalet narkotikamissbrukare inom kriminalvården finns ett stort behov av placeringsmöjligheter enligt 34 § lagen om kriminalvård i anstalt.

I kriminalvårdsverkets anslagsframställningar m. m. för budgetåret 1983/84 framhålls att en ökning av antalet 34 §-placerade skulle såväl ur statsfinansiell som ur individualpreventiv synpunkt vara att föredra. När det gäller placeringen på behandlingshem och i familjevård bedömer styrelsen på grundval av vissa undersökningar att det finns utvecklingsmöjligheter.

Tisdagen den
1 mars 1983

*Om förbättrade
behandlingsmöjligheter
för narkotika-
kamissbrukare*

F. n. pågår emellertid en 34 §-placering i genomsnitt endast i två månader. Behandlingsmässiga synpunkter – framför allt när det gäller narkotikamissbrukare – talar i många fall för betydligt längre placeringstider.

Kriminalvårdsstyrelsen har för en tid sedan redovisat en undersökning, varav det framgår att 61 % av 34 §-vistelserna varade högst två månader och mer än hälften av dessa i högst en månad. Bara i 13 % av fallen uppgick vistelsen till mer än fyra månader och i 4 % till mellan sex och tolv månader.

All expertis anser inte bara att tvåmånadersvistelser på behandlingshem är för korta, utan också att behandlingsresultaten är dåliga. De flesta narkotikamissbrukare har efter en så kort behandlingstid återfallit i missbruk.

Att genomsnittstiden inte är längre än vad jag här angett har enligt kriminalvårdsstyrelsen sin grund i "en försiktigt avvaktande tillämpning från övervakningsnämndernas och kriminalvårdsnämndens sida".

Det finns ett motstånd mot en 34 §-placering under längre tid på grund av att man uppfattat lagmotiven till bestämmelsen som mycket restriktiva då det gäller längden av 34 §-vistelsen. Ledande tjänstemän inom kriminalvården har ansett att det vore värdefullt att genom en lagändring åstadkomma en förbättring i detta avseende. Det är inte möjligt att lagtekniskt åstadkomma en förändring bara genom uttalanden, även om de kommer från högsta ort.

Det är av betydelse att justitieministern uttalar att de direktiv som gäller för frivårdskommittén ger möjlighet att ta upp frågan om en *ändrad* utformning av 34 § i lagen om kriminalvård i anstalt.

I den rådande situationen med en kraftig överbeläggning vid våra kriminalvårdsanstalter är det av största betydelse att det finns verkningsfulla och rehabiliterande alternativ till fängelsestraffet. 34 §-vistelse utanför anstalt men inom frihetsberövandets formella ram är ett av de viktigaste alternativen till fängelse. Genom förstärkta satsningar och genom ändrad utformning av lagtext och motiv kan denna behandlingsform bli ett mer verkningsfullt alternativ i vårt påföljdssystem.

Kriminalvårdsstyrelsen har beräknat att vid en ökning av antalet 34 §-placeringar med 200 platser – en ökning som är fullt möjlig – skulle en nettobesparing av 5 milj. kr. för budgetår kunna åstadkommas. Detta beror på att den genomsnittliga dygnskostnaden för en 34 §-placering är mycket lägre än för en anstaltsplacering. Men det är angeläget att understryka att det gäller att inte bara satsa på kvantitativa ökningarna utan även och framför allt på kvaliteten. Det gäller i första hand att eftersträva en utökning av vårdtidens längd främst för narkotika- och alkoholmissbrukare. Självfallet gäller det också att ge den förlängda vårdtiden ett sådant innehåll att bättre behandlingsresultat kan uppnås.

Av särskilt intresse är att kriminalvårdsstyrelsen pekar på möjligheten att öka utvärderingen av 34 §-institutet genom att vidta placeringar redan under initialskedet av verkställigheten. Denna fråga måste emellertid utredas

ytterligare. Kriminalvårdsstyrelsen är värd allt stöd i sina strävanden att förbättra situationen.

Den som placeras på behandlingshem eller i familjevård enligt 34 § är inte formellt utskrivnen från kriminalvård i anstalt. Mot bakgrund därav är enligt gällande regler kriminalvården ansvarig för kostnaderna. Dagen för formell utskrivning övergår kostnadsansvaret till hemkommunen. Trots att Kommunförbundet utfärdat rekommendationer beträffande kostnadsansvaret till alla sociala centralnämnder har betydande svårigheter uppstått vid fortsatt behandlingsbehov efter frigivning.

Det är angeläget att frivårdskommittén framlägger konstruktiva förslag i här berörda frågor. Detta är så mycket mer angeläget som det torde vara svårt för frivårdskommittén att finna goda alternativ till fängelsestraffet.

Herr talman! Jag hoppas justitieministern har förståelse för de synpunkter jag här framfört.

Anf. 47 Justitieminister OVE RAINER:

Herr talman! Jag kan i allt väsentligt instämma i Hans Göran Francks värderingar och bedömningar när det gäller värdet av särskilda behandlingsformer för narkotikamissbrukare. Jag vill bara med anledning av den av Hans Göran Franck lämnade uppgiften om två månader som genomsnittstid säga, att denna naturligtvis dras ned mycket kraftigt av att ett mycket stort antal placeringar tyvärr på grund av snabba misslyckanden varar bara någon eller några dagar. Åtskilliga vistelser pågår över sex månader, och ibland pågår de över ett år.

Jag vill i det här sammanhanget understryka att avsikten är att vistelsen på behandlingshem eller i familjehem skall fortsätta även efter det att man har beviljat villkorlig frigivning. Behandlingen förutsätts alltså i många fall fortsätta efter det att kriminalvårdens åtgärder har avslutats.

Det är vidare faktiskt ganska väl beställt när det gäller möjligheter att komma fram med nya idéer på det här området. Det är inte mindre än fyra kommittéer och arbetsgrupper som arbetar med dessa frågor. Narkotikakommissionen har detta som en väsentlig uppgift. Frivårdskommittén har, som jag redan klargjort, i sina direktiv ett uppdrag att se på dessa frågor. Det finns också en informell arbetsgrupp i socialdepartementet som behandlar dessa frågor. Vi är från justitiedepartementet och från kriminalvårdens sida företrädna i denna arbetsgrupp. Även socialberedningen sysslar med problem av det här slaget. Jag tror således att det finns förutsättningar för att många idéer skall kunna komma fram och bli förverkligade.

Anf. 48 HANS GÖRAN FRANCK (s):

Herr talman! Jag redovisade direkt i mitt anförande de procenttal som gäller. Det är endast 4 % som kan beredas en vistelse på 6–12 månader. Det är bara ett enda fall där det är över ett år. Detta bedöms av all expertis – oavsett att genomsnittet dras ned av mycket korta tider – som alltför begränsade vistelsetider för att man skall kunna åstadkomma resultat när det

*Om förbättrade
behandlingsmöjligheter
för narkotika-
kamissbrukare*

gäller det svårbehandlade klientelet, framför allt narkotikamissbrukare men också alkoholmissbrukare.

Den nuvarande tillämpningen har bidragit till att 34 §-institutet inte har blivit så verkningsfullt som det skulle kunna bli med vissa förändringar, som jag angav i mitt anförande.

Jag tror emellertid att justitieministern och jag i väsentliga hänseenden är ense och att det bara är i marginella frågor som det har blivit någon nyansskillnad. Jag uppskattar vad justitieministern har sagt – något som jag också tagit del av på annat sätt – nämligen att det är på bred basis som man nu verkar för att åstadkomma förbättringar på detta område. Det är mycket angeläget att vi kan driva på det här reformarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1982/83:95 och 99 till skatteutskottet

1982/83:104 till justitieutskottet

1982/83:107 till lagutskottet

1982/83:111 till socialutskottet

1982/83:112 till jordbruksutskottet

16 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:2212 och 2213 till justitieutskottet

17 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1982/83:19

Finansutskottets betänkanden 1982/83:26 och 30

Skatteutskottets betänkanden 1982/83:18, 19 och 23

Justitieutskottets betänkanden 1982/83:14–18

18 § Anf. 49 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas finansutskottets betänkanden 30 och 26 främst bland två gånger bordlagda ärenden.

19 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1982/83:96 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Bangladesh

1982/83:106 Godkännande av 1982 års internationella avtal om jute och juteprodukter

1982/83:108 Organisationen av Kulturarvet i Falun

1982/83:109 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Japan

1982/83:113 Verksamheten vid statens industriverk, m. m.

1982/83:114 Ändring i lagen (1960:331) om skyddsåtgärder vid olyckor i atomanläggningar m. m.

20 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1982/83:17 Riksdagens förvaltningsstyrelsens förslag om anslag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1982/83, m. m.

21 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1982/83:2214 av *Bertil Lidgard m. fl.*

1982/83:2215 av *Karin Söder m. fl.*

1982/83:2216 av *Lars Werner m. fl.*

Ändring i brottsbalken m. m. (villkorlig frigivning och kriminalvård i frihet m. m.) (prop. 1982/83:85)

Nr 87

Tisdagen den
1 mars 1983

*Meddelande om
interpellation*

22 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 1 mars

1982/83:83 av *Ivar Franzén (c)* till arbetsmarknadsministern om åtgärder för att minska arbetslösheten i bl. a. Hallands län:

Arbete åt alla är ett mål som den nuvarande regeringen har gemensamt med den föregående regeringen. Det råder bred politisk enighet om att arbetslösheten är ett gissel som inte får accepteras. Överlöpningsar har visserligen förekommit i debatten, som när den nuvarande statsministern påstod att den förutvarande regeringen medvetet ökade arbetslösheten, men förhoppningsvis är det uttalanden som nu ångras djupt.

Länsarbetsnämndens arbetsmarknadsöversikt för Hallands län är en mycket dyster läsning. I januari månad uppges 10 % fler ha varit arbetslösa i januari 1983 jämfört med samma månad föregående år. Det sammanlagda antalet arbetslösa var 4 432, och ökningen av antalet arbetslösa skedde, trots att 1 000 fler placerats i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Endast 509 lediga platser nyanmälades under januari i Halland, vilket är ca 60 % av det antal platser som nyanmälades samma månader 1981 och 1982 och mindre än hälften av vad som erbjöds januarimånaderna 1979 och 1980.

Antalet nyanmälda lediga platser har i vart fall inte varit färre sedan 1975 och antalet kvarstående arbetslösa kassamedlemmar inte större sedan 1975 i Hallands län.

Drygt 8 000 människor, som förklarat att de stod till arbetsmarknadens förfogande i januari, hade vid slutet av denna månad 307 lediga platser att konkurrera om. Bara 20 av dessa lediga platser fanns i tillverkningsyrken.

Det finns en del lämpliga objekt i Halland när det gäller främjande av sysselsättningen. Länsstyrelsen har nyligen uttalat sig för att E 6:an skall byggas som motorväg. Dubbelspår på järnvägen Göteborg-Veinge, med

Göteborg–Frillesås som en första etapp, är ett annat lämpligt objekt.

I Halland, liksom i andra län, finns dessutom skäl till investeringar inom energisektorn. Satsning på energihushållning, tillvaratagande av spillvärme och övergång till inhemska bränslen kan skapa många jobb såväl i byggsektorn som i industrisektorn, såväl på tjänstemannasidan som i arbetaryrken.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om att till arbetsmarknadsministern få rikta följande fråga:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att snabbt vidta för att minska den mycket höga arbetslösheten, som inte minst i Hallands län är ett mycket stort problem?

23 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 februari

1982/83:299 av *Görel Bohlin* (m) till försvarsministern om bevarande av Granhammars slott:

Granhammars slott, nyckelverk i vår arkitekturhistoria, ritat av Carl Hårleman, 1700-talsslott med delar från 1600-talet, hotas av rivning. Anledningen är att en restaurering bedöms bli för dyr och att försvaret inte anser sig ha råd med vare sig reparationskostnader eller årligt underhåll.

Trots tillvaratagande av unika inredningsdetaljer och dokumentation är en rivning upprörande. Byggnadens värde ur kulturhistorisk synpunkt har verifierats av flera myndigheter. För våra efterkommande måste det te sig obegripligt, att ett levande och väl bevarat historiskt dokument i form av en byggnad rivs. Vad som blir kvar är fotografier och inredningsdetaljer. Som inspiration för studier i vår historia är den bevarade byggnaden viktigare än den dokumentation som görs och som i första hand kommer att intressera forskare.

Är försvarsministern beredd att medverka till att slottet bevaras och får en vettig funktion?

1982/83:300 av *Bertil Jonasson* (c) till jordbruksministern om en omprövning av förslaget rörande skogsavverkningskonton:

Det förslag till skogsavverkningskonton som redovisas i en lagrådsremiss är ett dråpslag mot det enskilda skogsbruket. Förslaget präglas av byråkrati och centralstyrning. De enskilda skogsbrukare som i stor utsträckning och väl sköter sin skog reagerar mot förslaget i en enorm proteststorm. Mot bakgrund av förslagets följder för det enskilda skogsbruket och proteststormen vill jag fråga jordbruksministern om han är villig att i grunden ompröva förslagen till skogsavverkningskonto, innan detta förvandlas till proposition till riksdagen.

1982/83:301 av *Maria Lagergren* (s) till industriministern om marknaden för lättklinker:

Enligt uppgifter som framkommit bl. a. genom massmedia förbereder AMS att ge ekonomiskt stöd till uppförande av en lättklinkerfabrik i Arjeplog.

I Linköping finns landets enda lättklinkerfabrik, som trots att den f. n. endast utnyttjar två av fyra ugnar för bränning av lera ändock täcker behovet på den svenska marknaden.

Med ytterligare en lättklinkerfabrik kommer AB Svensk Leca att få stora svårigheter att fortsätta produktionen i Linköping. En nedläggning av AB Svensk Leca skulle också, utöver att 100 arbetstillfällen försvinner från kommunen, drabba den näraliggande kommunala sopförbränningsstationen, som använder hålen efter lerbrytningen till att tippa förbränningsrester i, för att på så sätt återställa marken. Röttslammet från sopförbränningen utnyttjas dessutom av Leca i tillverkningsprocessen för att utvidga lecakulorna.

Jag anser det inte samhällsekonomiskt försvarbart att satsa omkring 26 milj. kr. i lån och lokaliseringssöd till etablering av ytterligare en fabrik för tillverkning av lättklinker, när det bara skulle förvärra problemen i en del av landet och skapa ytterligare problem i en annan landsända.

Med hänsyn till den begränsade marknaden för lättklinker vill jag fråga industriministern om han är beredd att medverka till att en överetablering i denna bransch inte kommer till stånd.

1982/83:302 *Elisabeth Fleetwood* (m) till statsrådet Bengt Göransson om utvärdering av den vertikala skolorganisationen:

För ett par veckor sedan beslöt den socialistiska majoriteten i Stockholms skolstyrelse att lägga ned två av de s. k. vertikala skolorna i Stockholm, Ahlströmska skolan och Högländsskolan, till förfång för mångfalden och kvaliteten i den svenska skolorganisationen.

Mot bakgrund av det anförda ber jag att till statsrådet få ställa följande fråga:

Avser statsrådet att ge skolöverstyrelsen i uppdrag att utvärdera den från alla håll väl vitsordade totala vertikala skolorganisationen (9-årig grundskola plus gymnasium i samma skolenhet)?

1982/83:303 av *Margit Gennser* (m) till utbildningsministern om tillsättningen av professuren i energihushållning vid Lunds universitet:

I samband med tillsättningsärendet gällande professur i energihushållning vid Lunds universitet har framkommit att enskilda och företrädare för organisationer sökt påverka tillsättningen utanför den fastställda formella proceduren. Enligt gällande bestämmelser vid professorstillsättningar får

Nr 87

Tisdagen den
1 mars 1983

*Meddelande om
frågor*

hänsyn endast tagas till vetenskaplig meritering och pedagogisk skicklighet inom det aktuella ämnesområdet.

Vilken hänsyn avser utbildningsministern att tillmäta informell information utanför den i förordning fastlagda formella ordningen?

1982/83:304 av *Rune Gustavsson* (c) till justitieministern om åtgärder för att stoppa viss inseminationsverksamhet:

Avser justitieministern att i Nordiska ministerrådet ta initiativ för att stoppa det geschäft i fråga om insemination som bedrivs av en firma i Danmark?

24 § Kammaren åtskildes kl. 16.28.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert